

Klimat- och näringslivsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

kn.remissvar@regeringskansliet.se
kristin.skeppsby@regeringskansliet.se

Stockholm 2025-06-11

Ref KN2025/00288

Remissyttrande på En ny samordnad miljöbedömnings och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98)

Sveriges Hamnar är ett av sju förbund inom Transportföretagen som är transportnäringens bransch och arbetsgivarorganisation. Sveriges Hamnar har idag 60 medlemsföretag och ca 4000 anställda inom hamnringen, bland förbundets medlemmar finns såväl hamnägare som hamnoperatörer och andra företag som utför tjänster i och kring hamnarna.

Inledning

Sveriges Hamnar välkomnar ambitionen att effektivisera, förenkla och stärka rättssäkerheten i miljöprövningsprocessen. En modern och ändamålsenlig tillståndsprövning är avgörande för hamninfrastrukturen – en samhällskritisk funktion i både fredstid och kris, och en bärande del av Sveriges godsförsörjning.

Utredningen har på ett gediget sätt identifierat brister i det nuvarande systemet: splittrad lagstiftning, långa handläggningstider och bristande förutsebarhet. Sveriges Hamnar ser därför positivt på förslaget om en samlad miljöprövningsmyndighet och en enhetlig lagstiftningsstruktur, som kan skapa bättre förutsättningar för långsiktiga investeringar, ökad rättssäkerhet och stärkt klimatomställning.

Samtidigt vill vi understryka att flera förslag är komplexa och får betydande konsekvenser för hamnverksamheter. Det är därför nödvändigt att förändringarna utformas med förståelse för hamnsektorns särskilda behov och förutsättningar. I det följande redogör vi för våra huvudsakliga ståndpunkter – med fokus på en tillståndsprövningsprocess som är rättvis, proportionerlig och funktionell för verksamheter inom hamn och sjöfart.

Övergripande synpunkter

1. Stöd till övergripande reformambition

Sveriges Hamnar stödjer ambitionen att samla bestämmelser kring miljöprövning i ett nytt kapitel i miljöbalken, och att skapa en ny samlad prövningsorganisation – Miljöprövningsmyndigheten –

som arbetar enligt enhetliga principer över hela landet. En sådan reform är avgörande för att skapa en mer rättssäker, enhetlig och effektiv prövningsprocess över hela landet.

Det är av yttersta vikt att Miljöprövningsmyndigheten organiseras med förståelse för sektorsspecifika behov och den komplexitet som kännetecknar hamnverksamhet, där en och samma åtgärd ofta omfattar flera regelverk såsom vattenverksamhet, avfallshantering och hantering av farligt gods. Sveriges Hamnar efterfrågar därför ett tydligt uppdrag till myndigheten att organisera branschspecifik kompetens internt, samt att sektorsvisa arbetssätt och likabehandling säkerställs även vid en regional organisering.

Sveriges Hamnar avstyrker det föreslagna andrahandsalternativet i rapporten att sex länsstyrelser skulle överta ansvaret för miljöprövningen. De fördelar som finns med en fristående och nyinrättad myndighet – gemensamt arbetssätt, integritet, självständighet och spetskompetens – kan enligt vår bedömning inte uppnås i ett system där befintliga länsstyrelser ges fortsatt ansvar vilket vi erfarit tidigare. Därtill visar erfarenhet att miljöprövningsdelegationerna ofta har fungerat sämre än mark- och miljödomstolarna. Ett nytt system måste bygga förtroende genom tydlighet, rättssäkerhet och kompetens.

För att möjliggöra en robust och rekryteringsduglig organisation bör regionkontor placeras där tillgång till kvalificerad personal finns, exempelvis på orter som föreslås av utredningen. Det kan även finnas skäl att begränsa antalet regionkontor för att underlätta kompetensförsörjning och skapa tydligare ansvarsfördelning. Sveriges Hamnar instämmer i att myndigheten bör säkerställa att anställda jurister har relevant erfarenhet, gärna med bakgrund som domare eller motsvarande, och med ersättningsnivåer i paritet med domstolsväsendet.

Sammanfattningsvis ser Sveriges Hamnar positivt på inrättandet av en ny fristående miljöprövningsmyndighet – under förutsättning att myndigheten ges ett tydligt uppdrag att tillgodose behov av branschspecifik kompetens, nationell likformighet och rättssäker tillståndsprövning.

2. Digitalisering och effektivisering

Vi ser mycket positivt på ambitionen att digitalisera tillståndsprövningen, då det har potential att minska ledtider, underlätta spårbarhet och förbättra samordningen. Samtidigt vill vi betona vikten av att digitala system:

- är tillgängliga även för små och medelstora aktörer,
- har tydliga funktioner för att skydda affärskritisk och sekretessbelagd information,
- är robusta mot cyberangrepp och systemfel,
- möjliggör integrerad hantering av sammansatta ärenden.

3. Tidsfrister och handläggningstider

Sveriges Hamnar ser mycket positivt på utredningens förslag att införa tidsfrister, krav på tidplaner och färre kompletteringsrundor – åtgärder som är helt centrala för att skapa en mer förutsebar och effektiv miljöprövningsprocess. Det är av största vikt att ansvar för tidsdisciplin fördelas rättvist mellan verksamhetsutövare och myndigheter. I dag är det vanligt att processer

drar ut på tiden i 5–10 år, inte minst på grund av osystematiska kompletteringskrav och otydliga roller i handläggningen.

För att nå en fungerande och rättssäker process krävs tydlig processledning, regelbunden återkoppling och möjlighet till muntlig dialog. Sveriges Hamnar stödjer därför införandet av en s.k. "stoppa-klockan"-mekanism och tydliga konsekvenser när tidsramar inte hålls – även av myndigheter.

Utöver detta menar vi att det finns skäl att överväga ytterligare förstärkningar. Tidsfrister bör tillämpas i större utsträckning än vad som föreslås i betänkandet, i synnerhet med hänvisning till relevanta EU-rättsakter. Naturvårdsverket bör därför få i uppdrag att utreda behovet av ytterligare tidsgränser för olika typer av ärenden, hur dessa kan differentieras efter ärendetyp samt hur frister ska kunna förlängas på ett rättssäkert sätt. Denna utredning bör dock genomföras först efter att viss praktisk erfarenhet har vunnits av det nya systemets tillämpning, för att säkerställa att förslagen grundas i faktiska behov.

Specifika synpunkter utifrån hamnverksamhetens förutsättningar

1. Vattenverksamhet – behov av tydlighet och proportionalitet

Sveriges Hamnar ser med oro på förslagen att fler åtgärder inom vattenverksamhet ska omfattas av granskningsplikt och att tidigare undantag kan komma att tas bort. Enligt vår tolkning skulle även enklare, rutinmässiga åtgärder såsom underhåll av kajkanter eller byte av pollare kunna kräva omfattande prövning. Detta vore oproportionerligt och riskerar att försvåra den dagliga och säkra driften i svenska hamnar – vilket i förlängningen påverkar både försörjningsberedskap och klimatomställning negativt.

Sveriges Hamnar efterfrågar därför:

- en tydlig, rättssäker och praktiskt fungerande avgränsning av vilka åtgärder som kräver anmälan, granskning eller tillstånd,
- att undantag fortsatt ska gälla för åtgärder som uppenbart inte påverkar allmänna eller enskilda intressen negativt,
- att möjligheten till snabba och nödvändiga driftåtgärder bevaras.

Vi ställer oss också positiva till det föreslagna förtydligandet att en ändring av en verksamhet endast ska omfattas av tillståndsplikt om ändringen i sig uppfyller kraven för det. I övrigt gäller granskningsplikt – eller inget krav alls – beroende på påverkan. Att miljöförbättrande åtgärder som ryms inom befintliga tillståndsvillkor kan genomföras utan ny tillståndsprövning är ett nödvändigt steg i rätt riktning. Det skapar incitament för anläggningsägare att investera i förbättringar och effektiviseringar, utan att riskera utdragna processer.

Vi stödjer därmed att:

- prövning vid ändringar begränsas till den aktuella ändringen samt dess kumulativa påverkan tillsammans med befintlig verksamhet,

- ingen tillstånds- eller granskningsplikt införs för förändringar som inte påverkar tillståndets omfattning eller medför negativ miljöpåverkan.

Sammantaget anser Sveriges Hamnar att förslagen, förutsatt att de genomförs med rätt avvägningar och fortsatt undantag för enkla åtgärder, kan bidra till en mer proportionerlig och ändamålsenlig miljöprövning – med bibehållen miljöhänsyn och stärkt effektivitet för samhällsviktig infrastruktur.

2. Samordning av komplexa ansökningar

Många hamnprojekt omfattar både vattenverksamhet, miljöfarlig verksamhet och dispens från dumpningsförbud. Det är centralt att den nya prövningsmyndigheten har möjlighet och skyldighet att hantera sådana ärenden samlat. Parallella processer i olika instanser leder till oöverskådliga och ineffektiva processer.

Sveriges Hamnar föreslår därför att:

- myndigheten ges ett samordningsansvar för sammansatta ärenden,
- sektorsspecifik dialog ska kunna ske tidigt i processen,
- vägledning kring kombinerade ärenden tas fram i samarbete med branschen.

3. Kostnadsfördelning och processrättvisa

Vi välkomnar tydliggörandet att verksamhetsutövare inte längre kan bli föremål för oskäliga kostnadskrav från motparter. Tidigare erfarenheter visar att kostnader för t.ex. sakkunnigutlåtanden, juridiska tjänster eller parallella myndighetskontakter i praktiken blivit svåra att kontrollera. Regelverket måste fortsatt bevaka att prövningsprocessen inte blir ett ekonomiskt osäkert åtagande.

4. Riksintressen och detaljplanekonflikter

Hamnverksamhet är av riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken. Trots detta finns exempel där miljötillståndens företrädare ifrågasatts i relation till kommunala planinstrument. Sveriges Hamnar anser att rättsläget bör tydliggöras, så att långsiktigt tillståndsgivna verksamheter inte undermineras av efterföljande planbeslut. Detta hade med fördel kunnat ingå i tilläggsdirektivet till utredningen.

Ytterligare synpunkter

- **Villkorsstruktur:** Det är positivt att detaljeringsgraden i tillstånd och villkor föreslås minska. För att detta ska fungera krävs en professionell och enhetlig tillsynsorganisation, med branschförståelse och långsiktig kompetensuppbyggnad.
- **Gällande tillstånd:** Sveriges Hamnar stödjer att tillstånd enligt äldre miljöbalken ska fortsätta gälla i det nya systemet. Detta skapar kontinuerlighet och trygghet för pågående verksamhet.

- **Naturvårdsverkets kartläggning:** Den pågående kartläggningen av gällande tillstånd bör tydligt avgränsas till uppdatering, inte ny omprövning, och bör ske i dialog med respektive verksamhetsutövare.

Sammanfattande bedömning

Sveriges Hamnar stödjer i huvudsak förslagen i SOU 2024:98 och anser att de utgör ett viktigt steg mot en mer sammanhållen, rättssäker och förutsebar tillståndsprozess. För en bransch med komplexa tillståndsbehov och samhällsviktig funktion är det avgörande att reformen nu genomförs samlad, med tydlig koppling till EU-rättens krav och svensk klimatomställning.

Vi välkomnar särskilt:

- inrättandet av en fristående Miljöprövningsmyndighet med tydligt uppdrag att bygga sektorsspecifik kompetens och säkerställa enhetlig rättstillämpning över landet,
- att miljöprövningen samlas i ett nytt kapitel i miljöbalken – en efterlängtd förenkling av ett splittrat regelverk,
- att samråd och tillståndsprövning samordnas i en och samma process,
- att miljöförbättrande åtgärder ska kunna genomföras utan onödig prövning när de ryms inom gällande tillstånd,
- att tidsfrister och processdisciplin införs, med ansvar även på myndighetssidan och med möjlighet till uppföljning av ytterligare friststruktur i ett senare skede.

Sveriges Hamnar betonar dock att vissa förutsättningar är avgörande för att reformen ska fungera i praktiken:

- **Tydlig reglering av vattenverksamhet**, där proportionella krav måste säkerställas och enklare underhållsåtgärder fortsatt undantas från tillståndsplikt.
- **Samlad hantering av komplexa ansökningar**, där myndigheten ges ansvar att integrera tillståndsprozess över flera regelområden.
- **Tydlig status för hamnverksamheters riksintresse**, för att säkerställa att långsiktigt tillståndsgivna verksamheter inte undermineras av motstridiga planinstrument.
- **Att hela reformen genomförs som en helhet**, snarare än stegvis, för att undvika fragmentering och fortsatt ineffektivitet.

Sammantaget delar vi bedömningen att förslagen, med vissa justeringar, bör genomföras skyndsamt – men samlad – för att bidra till hållbara investeringar, rättssäkra processer och en konkurrenskraftig hamnsektor i ett läge där både klimatmål och försörjningsberedskap ställer ökade krav på snabb och effektiv tillståndsprövning.

Sveriges Hamnar ställer sig till förfogande för fortsatt dialog och bidrar gärna med branschspecifik kunskap i det kommande lagstiftningsarbetet.

Med vänlig hälsning

Monika Przedpelska Öström

Monika Przedpelska Öström
Branschchef Sveriges hamnar

TRANSPORTFÖRETAGEN